

Nr 828

Av herr **Elmstedt m. fl.**, om forskning angående befolkningsfördelningen mellan glesbygder och tätorter, m. m.

Vårt samhälle undergår hastiga och genomgripande förändringar. *Det sker en betydande omdaning utan någon medveten planering i stort. Många ställningstaganden göres utan inbördes samordning och utan att konsekvenserna på sikt prövas.* En betydande del av de förändringar som ägt rum, t. ex. i fråga om samhällsbildningen och bebyggelseutvecklingen, torde kunna inräknas bland dylika konsekvenser.

Som exempel kan nämnas den *ensidigt omflyttningsinriktade arbetsmarknadspolitik som bedrivits.* Den har förordats för att flytta arbetskraft till vad man ansett "lönsamma företag i expansiva orter". Verkan av denna politik har blivit en *stark koncentration i storstadsområdena.* Man uttrönte emellertid inte vilka verkningar det skulle bli, vare sig för storstadsområdena eller för de glesbefolkade regioner från vilka avflyttningen ägde rum. Man motverkade att *urbaniseringsprocessen* togsiguttryckien mera lokalt och regionalt betonad omflyttning. Bostadsbrist och andra konsekvenser av befolkningstillväxten i storstadsregionerna förvärrades. En omsvängning ägde rum först sedan lokaliseringsutredningen belyst vilka konsekvenser som skulle följa, om inte sysselsättningspolitiken genom lokaliseringspolitiska insatser gavs en annan inriktning. Det är signifikativt att lokaliseringsutredningen underströk behovet av forskning i här berörda hänseenden.

Det kan befaras att vissa inslag i den nu pågående utvecklingen kan medföra liknande menliga konsekvenser. Det beslut som genomdrivits rörande jordbrukspolitiken innebär en omfattande nedläggning av jordbruk och åkerareal. Det finns förespråkare för att en tredjedel av den nu brukade arealen skall nedläggas inom en tioårsperiod, en mening som vi inte kan dela. Det är uppenbart att en sådan utveckling skulle få konsekvenser som berör långt flera områden än livsmedelsförsörjningen. Som exempel kan nämnas kostnader för service till restbefolkning i glesbygderna, värdeförstöring av fastigheter och serviceanläggningar, nya problem inom natur- och landskapsvården etc. I vissa områden torde själva grundförutsättningarna för många tätorter äventyras.

Det finns också anledning befara att den omfattande omläggning av SJ:s verksamhet som nu planeras kommer att få liknande konsekvenser. Det har uppgivits att av nuvarande cirka 1 100 bemannade järnvägsstationer kommer endast cirka 300 att bibehållas. Någon belysning av direkta och

indirekta konsekvenser för berörda bygder och orter har inte ägt rum. Det är emellertid uppenbart att både nuvarande företagslokalisering och framtida investeringar kommer att påverkas och att dessa konsekvenser kommer att ge upphov till ytterligare negativa verkningar.

Självfallet kommer åtgärder som de nämnda även att ge upphov till ytterligare befolkningskoncentration till storstadsområdena. Det uppstår lätt kedjereaktioner, och man fångas av föreställningar om att utvecklingen är ödesbestämd och opåverkbar. Konsekvenserna av denna samhällsomvandling har inte beaktats, t. ex. i fråga om kostnaden för samhällsutbyggnaden, möjligheterna att avveckla bostadsbristen, verkningarna i fråga om vatten- och luftförorening etc.

Såväl de glesbefolkade regionerna som storstadsregionerna är sålunda berörda. *En lösning förutsätter därför att bådas problem beaktas och att man beaktar alla de faktorer som inverkar. Detta skulle fordra en totalplanering för hela landet,* dvs. att alla verksamma faktorer kunde vägas in i planeringsunderlaget. Även om man bör eftersträva att utveckla planeringsmetodiken i sådan riktning är det uppenbart att förutsättningar nu inte finns för en dylik totalplanering. Redan nu kan emellertid en bättre samplanering och ett bättre samråd komma till stånd mellan olika berörda myndigheter. Omläggningen av SJ:s verksamhet, som handlägges av järnvägsstyrelsen, kan t. ex. knappast anses stå i överensstämmelse med den lokaliseringspolitik för vilken arbetsmarknadsstyrelsen svarar. Det råder heller inte överensstämmelse mellan lokaliseringspolitiken och t. ex. aktuell kraftig nedskärning av antalet domsagoplatser eller koncentrationen av polisväsendet.

Ett huvudinslag när det gäller att komma till rätta med de problem som sammanhänger med befolkningsfördelningen i stort *måste vara att utveckla och stärka de regionala åtgärderna.* Inrikesministerns uttalande i dessa frågor i årets statsverksproposition ger vissa förhoppningar om att ökade krav på regional förstärkning skall mötas av resonans även inom regeringen.

Ett konsekvent fullföljande av en sådan målsättning förutsätter kunskap om olika verksamma faktorer och deras effekt, om verkningarna både direkt och indirekt av vidtagna åtgärder, om hur olika åtgärder kan bringas att samverka osv. Det är en uppgift för forskning att skapa klarhet i dessa häseenden. *Det är angeläget att en omfattande forskning av detta slag snarast kommer till stånd. Det synes lämpligt att utvälja en representativ region, t. ex. omfattande en del av ett län med både egentlig glesbygd och tätorter, och där bedriva en brett upplagd forskning.* I forskningsarbetet bör exempelvis näringsgeografer, ekonomer, sociologer, samfärdseltekniker och fackexpertis på olika näringslivsområden delta. Det bör bedrivas i samarbete med berörda myndigheter på länsplanet. De rön

och erfarenheter som framkommer under forskningen skulle givetvis inte omsättas enbart inom den berörda regionen utan läggas till grund för allmän regional och central planering och andra åtgärder.

Vi föreslår att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om åtgärder för genomförande av en dylik forskning. Vid behov av medel torde detta få anmälas för riksdagen i vanlig ordning.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställes,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att en forskargrupp med parlamentariskt inslag måtte tillsättas för studium, kartläggning och belysning av de långsiktiga verkningarna i stort av i motionen påtalade, pågående strukturförändringar;

att forskning, med syfte att utröna förutsättningarna för att utveckla eller uppehålla befolkningsbalans i relativt glesbefolkade regioner, må bedrivas i en representativ region omfattande både egentlig glesbygd och tätorter i enlighet med vad i motionen anförts; samt

att en sådan översyn och samordning måtte genomföras att de totala samhällsekonomiska verkningarna bättre beaktas vid pågående och kommande riks- och regionplanering och vid genomförandet av olika samhällsingripande åtgärder.

Stockholm i januari 1969

Claes Elmstedt (cp)

John Eriksson (cp)
i Bäckmora

Gunnel Jonäng (cp)

Nr 829

Av herr **Enarsson m. fl.**, om utredning angående glesbygdernas problem.

(Lika lydande med motion nr 739 i Första kammaren)

Stockholm den 28 januari 1969

Arvid Enarsson (m)

Per Petersson (m)
i Gäddvik

Eric Krönmark (m)

Carl Eric Hedin (m)

Tore Nilsson (m)
i Agnäs

Tage Magnusson (m)
i Borås
